

Дике літо в Криму (уривок)

Зірка Мензатюк

Увага! Ви читаете уривок з твору (ознайомчий фрагмент). Купуйте книжку на сайті видавництва [А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА](#).

Розділ 1. Хто на собі свій дім носить

У Наталоччиній душі звучали радісні оркестри: трам-пам-пам! Вона з батьками їде на море, як справжні туристи. Це означає, що житимуть вони в наметі на самому березі — на дикому березі, і то буде майже піратське життя з пригодами, небезпеками, таємницями та ще хтосна з якими несподіванками. (...)

Їхня Машка (автомобіль-легковичок вітчизняного виробництва) злегка "поцілувалася" з вантажівкою, і тепер у неї розбита фара й пом'яті ліві дверцята. Полагодити її вже не встигали, тому від омріяної, старанно спланованої автомобільної мандрівки довелося відмовитися. Батьки були майже в розпачі, і от тоді до них подзвонив татів приятель пан Богдан і запропонував:

— Ваше авто в ремонті? Не біда! Їдьте з нами! "Дикунами"! Я знаю розкішну улоговину в Криму за Алуштою, там і станемо табором.

Це звучало майже як пісня.

Тож Наталочка збиралася, а збираючись, наспівувала:

Їдьмо з нами, "дикунами"!

З "дикунами" за скарбами!

— Гай-гай, — супилася мама, — побачимо, якої ти на морі заспіваєш. Коли доведеться вогонь палити, та воду носити, та дрова збирати, та ще як сколопендра вкусить!

Наталочка тільки всміхнулася тихенько. Сколопендр вона не боялася. Тато пояснив їй, що то такі чорні повзучки, невеличкі й не страшні. Щоправда, кусючі. Але трошки небезпеки не завадить. З нею навіть цікавіше.

— І про які ото скарби ти виспівуєш? — спитала мама. — Дивися мені, не здумай нищпорити та що-небудь вишукувати. Від того самі неприємності. Не шукай їх на свою голову, вони самі тебе знайдуть. Чуєш, що я кажу?

— Ум-мгу, — відізвалася Наталочка, запихаючи в рюкзак складену вчетверо полотняну торбинку.

Торбинка їй украй потрібна. Про всяк випадок. Часом можна знайти щось несподіване, навіть коли його не шукаєш. Бо що роблять туристи? Копають! Обкопують рівчаками намети, щоб стікала дощова вода; загрибають шкуринки й огризки, бо в справжніх туристів не заведено засмічувати природу, цього вони собі не дозволяють. Тато навіть купив спеціальну лопатку. А копаючи день при дні, можна що-небудь і викопати. У тому Криму стільки давніх міст процвітало, стільки народів перейшло! Таври, скіфи, сармати, греки, алани, Боспорське царство, Хозарський каганат, генуезькі міста-фортеці, татарське ханство... Щось та від них залишилося, не самі лише

кам'яні мури. Щось та знайдеться. У Наталочки передчуття. Їй аж запахло пригодами, хоча, може, то пах димом казанок, який мама дістала з антресолі.

Ще Наталочці потрібний ось цей блокнот із кольоровими рибками на палітурці. Вона ніколи не вела щоденників, але тепер вестиме. Записуватиме все, що траплятиметься з нею, — пригоди й туристські премудрості.

Фотоапарат також потрібний. Особливо в поході на Тай-Кобу. Пан Богдан сумнівається, чи здолає Наталочка важкий перехід. Але навіщо їхати, якщо не підніматися на вершину?

Шорти, кросівки, футболки, купальники, окуляри від сонця, кухлик для чаю.

— А мобільний навіщо? — це знову мама. — Він розрядиться. Відклади його.

— Добре, добре, — мовила Наталочка, ховаючи телефон у бічну кишеню рюкзака: подалі від маминих очей.

Мобільник теж украй потрібний. Його тільки недавно купили, вона ще ним не натішилася. Треба похвалитися ним Северинові. Бо — трам-пам-пам! — з ними їде Северин зі Львова та його батьки теж. Із Северином Наталочка познайомилася на Козацьких Могилах у Берестечку. О, то неабиякий хлопець! Високий, вродливий, розумний, сміливий, загартований у "Пласті" — сокіл, а не хлопець! Тепер і Наталочка набереться гарту, стане спритною, вмілою і, звичайно, по-справжньому подружиться із Северином, бо інакше в туристів не буває.

Її мрії рожеві, як фламінго. Її думки малюють пригоду за пригодою.

— Ох, уся хата догори дригом, — нарікає мама.

У хаті, справді, розгардіяш. Речі зрушили зі звичного місця, намагаючись протовпитися до туристських рюкзаків. На столі, на стільцях, на підлозі, на дивані — безліч украй необхідних у мандрівці речей. Намет, що його тато позичив у добрих знайомих, рушники, спальники, мило, спідниці, кофтинки, ложки, миски, капелюшки, мамина косметика, плащі-дошовики... Мовби в хаті розпочалося велике переселення народів. (...)

Теленькнув Наталоччин мобільний у рюкзаку: прийшло SMS. Невже від Северина? Ні, з прихованого номера: "ШУКАЙ, ДЕ ТІНЬ КИПАРИ". "Що це? Від кого?"

— Тату, що таке "кипара"? — спитала Наталочка, ніби між іншим.

— Кипара? Не знаю, не чув такого слова.

— "Тінь кипари", — уточнила Наталочка.

— Може, кипариса?

— Може... Мабуть...

— Збирайся хутчіше та не мороч голову, а то запізнимося на поїзд, — сердито нагадала мама.

Наталочка заходилася складати речі, а її душа трепетала. Ось воно! Пригоди розпочинаються! Северин розбереться з тією кипарою чи, може, кипарисом. На те він пластун із багатьма відзнаками за різні вміння.

(...) Раптом задзвонив хатній телефон.

— Так... розумію. Звичайно, чекатимемо. Хай швидше одужує. До зустрічі, — казав

тато, піднявши слухавку. — Це Северинів батько. У них захворіла бабуся, тому вони приїдуть пізніше.

— Як захворіла? Чому захворіла? — перепитала Наталочка.

Тато знизав плечима: зі старенькими таке трапляється.

Це було мов сніг на голову. Може, також відкласти поїздку?

Але речі нарешті сьак-так спаковані. А на вокзалі чекали пан Богдан та їхні спільні друзі — дядько Михайло з тіткою Тетяною.

Зітхнувши, Наталочка натягнула на себе лямки рюкзака. Тато підсадив рюкзак мамі, тоді вдягнув свій, пірнувши під нього, мов у печеру, — і, важко зігнувшись, вони рушили з дому.

Ворона, що сиділа на тополі біля будинку № 8, від подиву ледь не впала з гілки. З під'їзду вийшли три рюкзаки. Перший, найбільший, мав міцні ноги в татових черевиках, під другим ступали стрункі мамині ноги, а в третього, найменшого, ніжки були взуті в білі кросівки з рожевими шкарпетками. Подивившись на рюкзаки правим оком, ворона повернула голову, щоб подивитися ще й лівим, але й ліве бачило те саме: рюкзаки, похитуючись, крокували до метро.

— Кра! — озвалася ворона.

На її воронячій мові це означало, що можна сподіватися чого завгодно.

Розділ 2. Чи важка голка

Сонце! Гаряче, спекотне. Його й у Києві не бракувало, але тут — сліпуче, усепереможне сонце півдня!

А повітря! Сухе й тепле кримське повітря!

З ранкових поїздів, мов горох із мішка, висипали курортники та квапилися до автобусів і тролейбусів, щоб швидше дістатися до морського узбережжя. Руснаки зі своїми друзями теж попростували до тролейбусної зупинки. Тато пішов по квитки, а Наталочка роззиралася по сімферопольському привокзальному майдану. Недалеко від них зупинилося ще троє відпочивальників, і то були... о, ні! То був Антипко зі своїми батьками. Таки він: як завжди, модний та пихатий. Сторонній людині могло здатися, що то сім'я столичного крутелика їде на відпочинок. Але Наталочка знала, хто вони насправді. Під фірмовою бейсболкою в Антипка ховалися округлі, як у молодого бичка, різки. Антипко був чортиком. Ну, усе! Пропав відпочинок! З Антипком, як і із Северином, Наталочка познайомилася під час поїздки в Берестечко, і він шкодив їй усю дорогу. Та врешті зазнав програшу, за що неабияк розізлився на Наталочку. Тому краще не потрапляти Антипкові на очі. Краще йому й не знати, що Руснаки стоятимуть табором на дикому березі. Інакше він не прогавить нагоди помститися. Йому аж різки свербітимуть, щоб заподіяти капость.

Між Руснаками й Антипковою сім'єю сидів за розкладним столиком продавець сувенірів, і Наталочка сховалася за його широкою парасолею. Тепер їй було видно тільки Антипкові ноги.

— Дівчинко, відійди, якщо нічого не купуєш. Не заступай товар, — озвався до неї продавець сувенірів.

— Я купую. Я вибираю, — відповіла Наталочка, сама ж дивилася не на старі кримські фотографії, а на Антипкові кросівки.

Недоречно теленькнув мобільніш: прийшло SMS. Чи, бува, не від Северина? Вони переписувалися всю дорогу, обговорюючи незрозумілу "тінь кипари", і Северин застерігав її, щоб не довіряла невідомо чиєму повідомленню. Але тепер писав не він: "СОВА І МЕТЕЛИК НА КАМЕНІ". "Знову з прихованого номера. Що б це означало?"

Наталочка зиркнула на Антипка, але край парасолі закривав його руки. Він міг спокійнісінько відправити SMS, стоячи майже поруч із нею.

Продавець сувенірів знову просив відійти. Аби він не сердився, дівчинка купила перше-ліпше фото з гірським краєвидом, яке виявилось недешевим. Антипкова сім'я і далі стовбичила на тротуарі. Щоб виграти час, дівчинка попросила поміняти краєвид на фото молодої татарки. Довше стояти біля нервового продавця не випадало. Сховавшись за гуртом курортників, який саме надійшов, Наталочка перебралася за газетний кіоск на іншому боці тротуару. Хильцем, щоб її не видно крізь вітрини, обігнула кіоск і визирнула з-за нього. Бумц! З очей посипалися іскри.

— Це ти! — зойкнула Наталочка, бо лоб у лоб зіткнулася з Антипком.

— А це ти, — захихотів той.

Вони дивилися одне на одного, він — зухвало, Наталочка — розлючено.

— Чого стежиш за нами? — накинулася вона на Антипка.

— Я? За вами? Забагато честі! — пирхнув той.

— Ти підглядає з-за кіоска!

— Ти теж підглядала, ха-ха-ха!

Від злості Наталочка почервоніла:

— Слухай, ти! — прошипіла вона в нахабні Антипкові очі. — Хочеш нашкодити нам? Не вдасться!

— Не бійся, мала! — зареготав Антипко. — Мені не до справ. У нас відпустка. Їдемо на курорт. Але те, що я задумав, ще й як удасться!

— Ніколи у світі!

— Поб'ємося об заклад?

— Іди до дідька з твоїми закладами!

— До дідька — тобто до татуся? Я не спішу. Мої старі ще не зловили таксі.

— Тримайся від нас подалі!

— Ха-ха-ха!

Різно крутнувшись, Наталочка крокувала геть. Краєм ока вона бачила, як Антипкова мати зупинила таксі. Інші водії теж поспинялися, мабуть, прийняли її вогненне волосся за червоний сигнал світлофора. Сімейка повантажилася в машину й поїхала, а Наталочка залишилася сповнена тривоги. Тільки Антипка їй бракувало! Тепер чекай капостей.

До Алуніти Руснаки дісталися під полудень. Потім пливли катером і висадилися в невеликому селищі. Тепер ще мусили дійти до улоговини. Упрігшись у рюкзаки, рушили берегом. Попереду ступав пан Богдан, наступними крокували тітка Тетяна та

дядько Михайло. За ними хекала мама. Її рюкзак обвис, мов гарбуз, хляпаючи по крижах. За мамою йшла Наталочка, а позаду, зігнувшись у три погібелі, сунув тато. Стежка вилася під розпеченими на сонці горами. Ноги грузли в гальці, лямки врзалися в плечі. І ні тобі затінку, ні вітерцю. З таким же задоволенням можна гуляти по гарячій сковорідці.

— Ще довго? — стогнала Наталочка.

— Ще о-о-он за виступ.

З блідого від спеки неба спливало сонячне полум'я. Лямки пекли, ноги мліли. Рюкзак дедалі важчав, мовби в нього хтось докладав по каменю. Удома він здавався майже легким, а тепер пригинав до землі, аж дух спирало. Що в ньому важкого? Футболки? Заколки? На біса було набирати їх, ще й Северин не приїхав, немає перед ким красуватися.

З гіркою бідою дочвалали до човнової станції. Зупинилися спочити, поскидавши рюкзаки. Мама з червоним, розпашілим лицем дуже промовисто мовчала. "Я ж казала вам, — означала її мовчанка. — Усе так і є, не відпочинок, а каторга. Бачили очі, що вибирали, тепер їжте, хоч повилазьте".

Мандрівники донесхочу напилися, набрали води в бачки, які додалися до їхніх вантажів. В улоговині води немає, доведеться носити здалеку. І знову потрюхикали берегом, попри гарячі скелі.

— Поміняймося рюкзаками, — зачекав на тата пан Богдан.

Татові найважче. У нього найбільший рюкзак. Його футболка потемніла від поту. Та він уперто ступав далі:

— Я донесу.

— Давай, давай!

Зваливши на себе татів рюкзацько, Богдан із натугою покрокував берегом.

Наталочка насилу переставляла ноги. Не скаржилася — що то допоможе? Усім важко. Тільки міцніше стисла губи.

Ні, то не гори над стежкою — то вогнедишні дракони. Вони стережуть долину скарбів. Опівдні їх зморила спека, і дракони заснули, проте їхній сон неміцний. Тому не збуди їх, пильнуй, щоб ні скарги, ні звуку.

Цей дракон триголовий. То не пташка хитнула гілкою — то ворухнулася його повіка. Але звір не прокинувся, і ти щасливо минаєш сонну пащу.

За ним — дракон шестиголовий, і ти йдеш, мов по лезу, обходячи хижі голови: одну... другу...

— От і прийшли!

Руснаки попадали, хто де стояв. Поскидали рюкзаки. Віддихувалися.

— А Наталочка — молодчина, — сказав пан Богдан. — Перше туристське випробування витримала. Не нарікала, не скиглила.

"Он як?" — Переможним поглядом дівчинка окинула драконів, що знову стали скелями.

Стій-но, а де улоговина? Перед туристами здіймався стрімкий, майже прямовисний

рудий обрив. По ньому серпантинном виляся стежечка. Тоненька, ледь помітна. Ото туди лізти? Наталоччина душа скотилася в п'яти.

— Це якась козяча стежка! А я не коза, панове, — обурилася мама. — І як цим обривом має ходити дитина?

— Ходитиме вистрибом, коли звикне, — відповів тато.

— От-от! Вистрибом! Перевертом! Сторч головою! Я так і знала, що без травм не обійдеться, — посуворішала мама. — Мій друже, ми не можемо стояти тут із дитиною. Вертаймося в селище. Знімемо квартиру.

Від її слів Наталочку обсіпало холодом, дарма що пащила спека. Плуганитися берегом назад?

— Я... спробую піднятися, — жалібно пролепетала вона.

Учепившись за татову руку, Наталочка ступила на жахливу стежку. Ноги приростали до землі. Тато казав не дивитися вниз і легенько підштовхував — уперед, вище, вище... Вилізли! Наталочка вдихнула на повні груди. Незважаючи на все, вона залишилася жива й стояла в улоговині.

З трьох боків місцину оточували гори, на них росли деревця чи то кущи, від яких падала негуста тінь. Мабуть, тут недавно зупинялися туристи. Попід схилом залишилися утрамбовані латки землі з-під наметів. Серед улоговини темніло місце вогнища, обкладене закіптюженим камінням. Біля нього залилася купка хмизу, а на кущи висіла целофанова торбинка. У ній виявилися сірники, сільничка із сіллю, пів пакета вермішелі, стільки ж цукру, у який налізли мурахи. На камені був залишений старий закіптюжений чайник, який, вочевидь, уже не раз переходив із рук у руки. Незнайомі туристи мовби передавали естафету: "Привіт-привіт, ми відпочили, тепер ваша черга, приємних вам вражень!" І Наталочці якось одразу стало по-домашньому затишно.

Потім усі купалися (ох, знову стежка по кручі — то якийсь натуральний жах!). Зате ще ніколи Наталочка не занурювалася з такою приємністю в прохолодну та ласкаву воду. У морі й на березі громадилося каміння, об яке вона ледь не позбивала ноги. Але чоловіки збиралися розчистити безпечну доріжку.

Потім... вона знову була Наталочкою-помагалочкою, Наталочкою-виручалочкою. Подай-позбирай-принеси-застели-розклади й так далі. Хотілося їсти, але котлети зіпсувалися, а піріжки прокисли.

— Нічого, нічого! — підбадьорював тато, кріплячи розтяжки до намета. — От розпалимо вогнище та наваримо каші. Буде романтична вечерея при місяці з найрозкішнішим видом на море.

Вогонь довго не розгорявся, вода не закипала. Та нарешті каша зварилася, наповнивши улоговину солодкими молочними пахощами (бо мама, виявляється, увіпхнула в татів рюкзак ще й банку згущеного молока).

— Не каша, а золото! — прицмокнув тато, знімаючи казанок із вогню.

Дужка зачепилася за хворостину, казанок нахилився і... найкраща у світі каша плюхнулася в попіл.

У пана Богдана знайшлася диня, у тітки Тетяни — хліб і копчена ковбаса. Тим і повечеряли, ощадливо поділивши бутерброди.

Після вечері Наталочку послали закопати шкуринки від дині. Ніби вона ще мало помагала! Дівчинка понуро поплелася на пагорб. Мама мала рацію. Тут була безкінечна робота; була спрага, яка не минала, скільки не пий теплуватої води; та ще спека, та втома — безмірна солена втома. Пекло, а не відпочинок!

Сяк-так прикопавши рештки дині, Наталочка випросталася і — завмерла від несподіванки. По той бік яру височів кипарис, темний, аж чорний на тлі призахідного неба. "Шукай, де тінь кипари"... Звичайно ж, тінь кипариса! Якби не сутеніло, Наталочка негайно подалася б шукати під ним камінь із совою та метеликом, про який мовилося в есемесці. На radoщах вона жваво збігла з пагорба й розтягнулася навznak, перечепившись за корінь, що виступав упоперек стежки.

— Чи я не попереджала? З гори не можна бігти, — докоряла мама, змазуючи йодом обдерті лікті. — От тобі й перша травма.

"Мамина правда: "дикий" відпочинок — то не мед", — міркувала Наталочка, улігшись у наметі.

— Ма-а-а... на нас не нападуть грабіжники? — пошепки спитала вона.

— Не вигадуй! Спи, — сонно пробубоніла мама.

Шуміло море. Лежати було твердо, у бік муляв корінь чи, може, камінь. Пекли обдерті лікті. Усе тіло нило від утоми. І щось пахло, аж заважало заснути. Духмяніло тонко й терпко. Так пахнуть тільки мандри.

Розділ 3. Асіє

Грабіжники все ж напали. Крізь сон Наталочка відчула, як щось накинули їй на лице. Холонучи від жаху, вона шарпнулася вбік і тут же дістала удар палицею по голові.

— Ря... ря... рятуйте! — зарепетувала вона, намагаючись вивільнити руки.

— Га? Що? — завогтузився спросоння тато. Мабуть, його також зв'язали.

Знадвору почувся якийсь рух, зблиснуло світло електричного ліхтарика.

— Що там у вас?

Яке щастя! То був голос пана Богдана, а не злочинця.

— На нас напали! Грабіжники! — закричала Наталочка.

— Де вони, ті грабіжники? — у Богдановім голосі чувся сміх. — А намет завалився. Ставили наспіх, а вітер подужчав, то й завалив.

Затріщав відкриваючись замок-"блискавка", і над Наталочкою засяяли густі-прегусті зорі.

— Були грабіжники! Мене вдарили палицею по голові, — наполягала дівчинка.

— Стопчик від намета впав, то й ударив.

Гуртом напнули намет, присвічуючи Богдановим ліхтариком.

Потім Наталочка ще довго прислухалася до нічних звуків, зводячи докупи сьогоднішні загадки. Зустріч з Антипком, незрозумілі есемески. Хто посилав їх? Невже Антипко? Він преспокійно міг написати про сову. Але їй не вірилося, що то він. Радше

навпаки. Він хотів зіпсувати їхній відпочинок. І, може, це якраз він, сам чи з батьком, старим чортом, завалили їхній намет? А тепер, заховавшись у темряві, задоволено потирали руки? Наталочка сторожко слухала, але не чула нічого підозрілого. Тільки шуміло море та сюрчали цикади. Так голосно сюрчали, що не давали спати.

Уранці з'ясувалося, що їх обікрали. Поцупили ковбасу, залишену на сніданок.

— Їжак або пес, — угадував злодія пан Богдан.

Тітка Тетяна заперечувала, бо вона повісила ковбасу на дерево, зависоко для пса чи їжака.

Наталочка мала свої підозри. То, мабуть, таки Антипко! Виживав їх з улововини. Щось за цим крилося. Тільки що?

Снідали вермішеллю, яку залишили незнайомі туристи. Мама підсолодила її Наталочці рештками вчорашнього згущеного молока, але воно виявилось з мурашками, що налізли в солодке. Вермішель довелося викинути.

Після убогого й несмачного сніданку чоловіки подалися в селище за продуктами.

— А ти, голубонько, піди й закопай учорашні шкуринки, — суворо звеліла мама. — Сказано було закопати їх, а не кинути де попало!

— Я закопала, — здивувалася Наталочка.

— Що за вперта дитина! Ще й заперечує, — розсердилася мама. — Піди й подивися сама.

Довелося лізти на гору. Шкуринки валялися розкидані. Хтось їх вигріб. Хтось нашкодів. І то явно не їжак, бо навіть їжаківі шкуринки з дині?

Справжні туристи не розкидають шкуринок. Ті гнитимуть, до них злетяться мухи й оси. Справжні туристи підтримують чистоту. Наталочка повернулася за лопаткою і прикопала шкуринки на дні рівчака, де земля була м'якша.

— Що ти робиш? Щось шукаєш? — раптом пролунало над нею.

Над рівчаком стояла дівчинка, на вигляд її ровесниця.

— Скарб шукаю, — буркнула Наталочка, посоромившись сказати, що вона, мов Попелюшка, прибирала сміття.

— Ска-арб? — перепитала незнайомка. — Звідки ти знаєш про скарб?

Вони стояли й дивилися одна на одну. Отже, скарб існував насправді? Ця незнайома дівчинка щось про нього знала! Треба було розговоритися з нею.

— Як тебе звати? — спитала Наталочка, вилізши з рівчака.

— Асіє. Не Ася, — зиркнула з-під чорних брів незнайомка.

— А я Наталочка. Асіє... Що за ім'я таке?

— Татарське ім'я.

У затінку під розлогим кущем лежав широкий валун із рудою плямою. Наталочка сіла на ньому. Асіє сіла поряд. То була струнка, тоненька дівчинка з темно-карими очима під довгими чорними віями, з двома кісками за спиною. Одягнута в шорти й блузочку з дрібними кольоровими метеликами на білому тлі. З метеликами? Може, то про неї есемеска? Вона — той метелик на камені? Принаймні вона щось знала про скарб.

— Ми приїхали з Києва. Стоїмо з наметами ген в улоговині, — обізвалася Наталочка, аби зав'язати розмову.

— А я живу в селищі. Недалеко звідси, — мовила татарка.

Наталочка знала, де селище. Навряд чи то недалеко.

— Тут гарно, — сказала вона.

Перед ними, скільки сягало око, синіло блискуче від сонця море.

— Так, гарно... Я люблю це місце. Тут стояло татарське село. Колись у ньому жили мої рідні.

— Село? — перепитала Наталочка.

Вона обвела поглядом пагорб, на якому вони сиділи, гору, що піднімалася позаду темною високою короною, тоді яр, за яким струменів у небо кипарис. Від села мало б щось залишитися: хоч би якийсь слід від вулиць, дворів, будинків. Тут не було нічогісінько. Навколо лежала дика, укрита поодинокими сосонками та сухою травою місцина.

— Куди воно поділося, оте село?

Асіє нахмурилася:

— Сюрґюн... — і, зиркнувши на Наталочку, додала: — Вигнання.

А й справді: колись давно татар вивезли з Криму.

— Розумію, — кивнула головою Наталочка, — людей забрали — і село зруйнувалося.

— Село зруйнували! Будинки валили бульдозерами, місце розрівнювали й утрамбовували гусеницями, а зверху посадили ліс. Щоб не залишилося ні сліду! — у чорних очах Асіє блиснув гнів. — Але ми повернулися.

— Сюрґюн, — і собі мовила Наталочка, ніби пробуєчи слово на смак. Воно було протяглим, наче голосіння.

— Вивезли мою прабабусю, — обізвалася Асіє, — і бабусю, з братиком і сестричкою, ще зовсім малих.

— А прадідуся?

— Прадідусь воював на фронті. Там і загинув.

Наталочка здригнулася. Який пекельний розум це придумав — забирати жінок і дітей, руйнувати домівки, поки чоловіки на фронті?!

— Асіє-е! — долинуло здалеку.

Гора Аю-Даг (Південний берег Криму)

— Я тут! Іди сюди! — Підхопилася Асіє та замахала руками. На схилі гори стояв хлопець, який теж помахав їй. — То Абдюль, мій брат, — пояснила вона Наталочці.

Абдюль спустився, і Наталочка зрозуміла, що зараз ці діти підуть геть, і вона вже нічого не дізнається про скарб, який десь тут захований. (Тепер вона не сумнівалася в його існуванні. Імовірно, його заховали татари перед тим, як їх вивезли.)

— Ви не хочете купатися? Покупаймося разом! — рішуче запропонувала вона.

— Яхши, — сказав Абдюль.

— Так, добре, — переклала з татарської Асіє.

Діти зійшли в улоговину, і тут Наталочка згадала: стежка! Жахлива стежка над урвищем! Але Абдюль уже спускався, упевнено крокуючи вниз, Асіє подалася за ним, і Наталочці нічого не залишалося, як і собі рушити слідом. Не могла ж вона показати себе боягузкою. Ноги тремтіли, але ступали крок за кроком. Дівчинка відстала; на стрімкому закруті Асіє зачекала на неї і мовчки подала руку. Хороша людина ця Асіє!

Вони довго купалися. Плавали, пірнали, бризкалися солоними бризками, ганяли зграйки рибок у темних кучерявих водоростях між валунами. Грілися на сонці. І знову плавали, хлюпалися, пустуючи й сміючись.

Було гарно ось так гуртом купатися і лежати на гарячій гальці. Абдюль розказував, як називалися далекі виступи гір:

- Ота блакитна смужка, ледь помітна, — Аю-Даг.
- Хіба то не Ведмідь-гора?
- Татарською — Аю-Даг.
- Яхши, Аю-Даг, — погодилася Наталочка.
- Ближче, за виступом гори — селище Туак.
- Туак? Там Рибаче.
- Його татарська назва — Туак.
- Яхши, Туак.
- А ген там, на сході, ледве мріє — мис Меганом, — показував Абдюль.
- Це його татарська назва?
- Грецька. У Криму жило багато греків. Їх також вивезли.

Тільки про скарб не говорили, хоча думалося саме про нього, бо не можна так зопалу, бо то чужа таємниця.

Море ряхтіло сонячними зблисками; гаряче проміння обсушувало шкіру, залишаючи на ній дрібні кристалики солі. І вже не заважали камені-валуни, навіть крута стежка майже не страхала. Нарешті це був той привільний, чудовий відпочинок, який Наталочка собі науявляла.

— Прийдете завтра? — спитала вона, коли Асіє з Абдюлем стали збиратися додому.
— Приходьте, разом веселіше!

Асіє запитливо глянула на старшого брата.

— Яхши, — сказав той. — Ярингадже!

— До завтра! — переклала Асіє.

— Ярингадже! До завтра! — радо повторила Наталочка.

Розділ 4. У пастці

Тато з Богданом і Михайлом повернулися із селища на рідкість задоволені життям. Вони натрапили на невеличкий татарський ресторанчик і наїлися та-аких чебуреків! Цілу гору їх принесли із собою: з м'ясом, з картоплею, з помідорами, та найдужче Наталочці посмакували ті, що із солоним татарським сиром сюзьмою.

— А які вони в Рустема! — прихвалював тато. (Рустемом звали власника ресторанчика.) — Гарячі, хрусткі! їх подавали просто з вогню. Пальчики оближеш! А яка в Рустема кава!

Маму брали завидки. Вона також хотіла Рустемової кави.

— Ну, усе! Завтра я теж іду в селище! — заявила вона.

Крім чебуреків, чоловіки принесли всілякої всячини, і мама з тіткою Тетяною взялися давати тому раду. Овочі склали в тінь за наметом, солодкі булочки повісили на дереві, щільно зав'язавши в целофановий кульок, щоб не добралися мурахи. Ковбасу теж повісили якомога вище. Дерево тепер скидалося на різдвяну ялинку. Крім кольорових торбинок із хлібом, цукром, печивом, на ньому білів рулон паперових рушничків і поблискувало мамине дзеркальце. Гілка з ним похитувалася, і дзеркальце гойдалося, пускаючи на всі боки веселі сонячні "зайчики".

Наталочці загадали роботу: назбирати хмизу для вогнища. Удвох із татом вони піднялися на пагорб, що височів на схід від улоговини, і дівчинка ахнула від захоплення: за пагорбом розкинувся крутий схил, який укривали кущі скумпії. Її пухнасті кетяги світилися проти сонця, тому здавалося, ніби схилом стелиться легкий білий димок. Вище стояв дубовий ліс із низькорослими покрученими деревцями, під якими валялося скільки завгодно сухого гілля. Та тільки Наталочка стала збирати його, як навколо неї закружляли розлючені оси, а одна вшпилила її в литку. Дівчинка ненароком наступила на нірку, яка виявилася осиним гніздом. З вереском вона побігла геть. Тато кинув біля осиної нірки оберемок хмизу, позначивши небезпечне місце, щоб надалі обминати його.

Наталочку знову лікували. Добре, що в тітки Тетяни була мазь від укусів комах. Мама докоряла, що Наталочка надто неуважна. Адже можна наступити на хтозна-що!

— Тут і змії водяться, — зітхала вона.

Потім усі купалися. Наплававшись, Наталочка лежала на гарячій гальці й дивилася на кипарис. Зеленою свічкою він стримів на схилі гори, притягуючи її погляд, мов магнітом. Шукай, де тінь кипариса... Десь там біля нього лежить камінь із зображенням сови й метелика. Треба лише піти й знайти його.

Її відпустили прогулятися берегом під вечір, коли спала спека. Завернувши за обривистий виступ, на якому стояв кипарис, Наталочка знайшла стежку на гору. Вона виявилася набагато зручнішою, ніж та, що вела до їхньої улоговини. Але і звідси дівчинку відділяв від кипариса яр: дерево росло на вузькому гірському гребені з глибокими ярами обабіч. Якщо піднятися вище, яр можна обійти. Щоправда, стежка занадто відхилялася вліво; довелося зробити чималий гак. Та нарешті Наталочка дісталася до кипариса. Він був високий і старий, з густою темно-зеленою кроною. Під призахідним сонцем від дерева падала довга тінь, що сягала яру, у якому зливалася з тінню гори. Але жодного каменя, із совою чи без сови, під деревом не виявилось. Було багато дрібних колючих камінців, як то звичайно в горах.

Тінь лежала на схід від кипариса. Уранці вона падатиме в протилежний бік, поступово пересуваючись до теперішнього місця. Наталочка обнишпорила гребінь, доки могла сягати тінь, позаглядала в обидва яри. Проте все марно. Не було жодної прикмети, яка б позначала місце скарбу.

Дівчинка розгубилася. А порадитися не мала з ким.

Сонце заходило, простеливши по морю золотосяйну доріжку. Тонка хмарка, рожева, мов малинова карамель, відбилася в морі, забарвивши воду червонястим відтінком.

Сонце заходило! Наталочка надто затрималася. Чого доброго, батьки почнуть хвилюватися, що її довго немає. Треба чимшвидше повертатися.

Щоб зрізати гак, який робила стежка, дівчинка пішла навпростець. Дорогу перетнув крутий схил. Не надто високий, тож Наталочка злізла. Далі стелилася рівна місчинка, а ген за кущами вже, напевно, і стежка. Проте за кущами було приховано урвище. Тому стежка огинала це місце.

Картаючи себе за згаяний час, Наталочка повернулася до схилу. Але вилізти виявилось непросто. Сухий кущ, за який вона трималася злізаючи, тепер, на лихо, висмикнувся із землі від її ривка. А більше не було за що вхопитися, щоб вилізти. Тільки голий крутосхил, тільки суха глина, яка осипалася з-під рук. Ноги зісковзували, не знаходячи опори. Якби хто-небудь подав згори руку! Тоді Наталочка видряпалася б. Але нікого не було.

Вона потрапила в пастку.

Це був невеликий трикутний виступ, що різко видавався в яр. Вибратися яром теж не вдасться — там осип, що поповзе донизу, якщо на нього ступиш. Та й невідомо, куди виведе яр. Біля моря він, однак, переходить в обрив. Можна опинитися в ще гіршій пастці. Залишалось єдине: кликати на допомогу. Від батьків, звичайно, влетить, але що робити?

— Еге-гей! Ма-а-мо-о! Та-а-ту-у! — щосили закричала Наталочка.

Відповіді не було. Тільки море шуміло. За шумом прибою в улоговині її навряд чи почують.

Накричавшись до знемоги, Наталочка сіла на землю, обнявши руками коліна. Її шукатимуть. Треба чекати.

Сутеніло. Може, нарвати сухої трави та зробити собі постіль? На випадок, якщо доведеться заночувати тут. Трава стояла густа й висока, а в ній... Мовби переливався, перетікаючи з місця на місце, тонкий сірий струмочок. Змія! Не вуж, бо голова без жовтих "вушок". Наталочка вмить зірвалася на ноги. Змія підповзла до схилу, на який дівчинка не змогла вилізти, і втягнула своє довге тіло в дірку під кущем глоду. У неї там нора! У Наталочки всередині все похолело. Вона залишилася сама-одна серед гір, що у вечорових сутінках різко, якимось раптом почорніли. А поряд у норі під кущем зачаїлася змія.

— Ма-а-мо! Та-а-ту! Пане Богда-а-не!

Ані відгуку.

Наталочка перейшла на самий край виступу, щоб подалі від зміюки. Тут вона стоятиме всю ніч. Якщо від втоми не звалиться в урвище. Сісти вона боялася: за спиною шелестіла трава, може, від вітру, а може, то шурхотіла змія. Потемнілі гори мовби насувалися на дівчинку, стискаючись чорним обручем. Тільки попереду, над морем, було світліше. Море єдине все ще не піддавалося сутінкам. Звільна коливалося,

мовби дихаючи, — так коливаються людські груди вві сні. Воно здавалося живим, і плюскіт хвиль, що набігали на берег, був його диханням. Та невдовзі й воно розчиниться в темряві, володарка-ніч погасить його світіння.

Наталочку, напевно, уже шукають. Тамуючи відчай, дівчинка слухала сюрчання цикад. Це було звучання південної ночі: шум моря та гучні монотонні цикади. Якби не холодний паралізуючий страх, було б гарно слухати їх. Але страх сковував Наталочку, мов лещата. Ноги гули від втоми. Мучила спрага. Від неї, а може, від крику, горло пересохло, аж пекло. Час, здавалося, зупинився. Тільки темрява чорнішала.

Над головою загорялися зірки. На схилі над морем тяж зблиснуло світельце. Упала зірка? Ні, то ліхтарик!

— Ма-а-мо! Та-а-ту! — з новою силою зарепетувала Наталочка.

— Ого-го! Де ти? — відізвалися рідні, найкращі у світі голоси.

— Я тут! Ідіть стежкою! Бо тут яр! Треба обійти! — вигукувала дівчинка, а по її щоках зрадливо покотилися сльози.

До неї добиралися тато та дядько Михайло.

— Ми вже обшукали весь берег. Навіть до селища дійшли, — казав тато, пригортаючи Наталочку, яку нарешті витягли з пастки. — Ти що, переплутала стежку?

— Ні, я... Я подумала, що навпростець ближче... А потім не змогла вилізти... — лепетала Наталочка. Це була майже правда.

— Ох ти ж, бідо моя! У горах не можна ходити навпростець!

Тато з Наталочкою подалися в улоговину, а дядько Михайло ще пішов до туристів на сусідню гору — повідомити, що загублена дитина знайшлася (бо вже й ті шукали її).

Було багато докорів і вичитувань. І була запізніла вечеря під зорями. Борщ на пригаслому жару тримався теплим і смакував неймовірно.

— А чому вивезли татар? — спитала Наталочка, щоб перевести набридлу розмову про її вечірні пригоди на щось інше. — Тут же в них село стояло...

— Стояло, однак зрівняли із землею, — кивнув головою дядько Михайло. — Чому вивезли? Як то кажуть, горе переможеним. Відколи Росія завоювала Крим, у татар почалося "чорне століття". Їх так гнітили й переслідували, що чимало з них кидали домівки й утікали за кордон, у тодішню Османську імперію — Туреччину. Крим знелюднів, особливо степ. Російська влада тільки раділа з того. Прекрасну південну землю царі роздаровували своїм вельможам. Потім у Росії сталася революція.

— А в татар після "чорного століття" настало ще чорніше, — докинула мама.

— Саме так. Під час Другої світової війни, коли Крим звільнили від німців, "батько народів" Сталін вирішив, що настав підходящий час назавжди "звільнити" півострів і від кримських татар. Татарські чоловіки воювали на фронті, отже, серйозного опору можна було не боятися. У Криму залишалися жінки, старі та діти. Татар звинуватили в зраді — мовляв, вони підтримували німців. І в один день — 18 травня 1944 року — усіх примусово вивезли геть, — оповідав дядько Михайло.

— То був Сюрґюн... — зітхнула Наталочка.

— Так, Сюрґюн — вигнання. Переселяли татар у різні місця, розкидавши в

Казахстані, Узбекистані, у віддалених областях Росії, щоб вони змішалися з місцевим населенням. Вивезли їх майже двісті тисяч. Серед голого степу від голоду і хвороб ледь не половина з них померла.

— Кажуть, Сталін хотів вивезти й українців, — обізвався пан Богдан. — Та нас виявилося забагато. Не вистачало на нас ешелонів.

Над морем сяяв місяць-підповня, простеливши мерехтливу срібну доріжку. Чорніли силуети гір. Дзвеніли цикади.

Такий гарний, такий трагічний Крим...

Уже лягаючи спати, Наталочка за звичкою перевірила мобільний, що давно розрядився. І — о диво! — телефон раптом увімкнувся, щоб через хвилику знову безнадійно згаснути. На екрані висвітилося нове повідомлення. З єдиного слова: "ДУЛЯ".

Розділ 5. Срібний пояс

Ніч знову видалася неспокійною. За наметом хтось ходив. Наталочка виразно чула тупотіння. Розбудила тата, він виліз надвір і довго світив ліхтариком по схилу гори, але нікого не побачив. Тільки їжак згорнувся клубочком біля немитого казанка.

— То їжак ходив, — вирішив тато.

Але то не міг бути їжак. Тупотів хтось важкий і великий. Проте Наталочка настільки втомилася, що не мала сил заперечувати й за хвилику провалилася в сон, мов у безодню.

Коли вона прокинулася, дорослі стояли біля кам'яного стола та ламали собі голови, хто познущався над їхніми сливами: одні з'їв, інші понадкушував. Надкушені сливи валялися навколо каменя. Ковбасу теж поцупили, дарма що вона висіла високо.

— Гаразд, ковбасу міг украсти пес. Може, вітер нахилив гілку, — розмірковувала тітка Тетяна. — Але сливи? Слив собаки не їдять, а їжак не дістав би!

І знову хтось розкидав шкуринки від учорашнього кавуна. Це страшенно обурило маму:

— Що за нестерпна дитина! Робить, що здумає, хоч ти їй кіл теши на голові! — нарікала вона.

Марно Наталочка запевняла, що шкуринки закопала. Мама не вірила, і це було образливо.

Мусила закопувати їх заново. Упоравшись, Наталочка сіла на камені з рудою плямою. Тут їй гарно сиділося: у затінку й з морем перед очима.

Їй треба було все обміркувати.

Хто викопував шкуринки? Уже ж не Асіє з Абдюлем. Не так вони вчора поводитися. І не вони ходили вночі біля наметів, цуплячи ковбасу.

Хто відправляв есемески? Друг чи ворог? Можна йому вірити чи навпаки? Бо чого зловтішався, мовляв, ось тобі дуля! Ніби Наталочка сама не знала, що знайшла дулю з маком...

Їхню компанію хтось переслідував. Морочив загадками, крав і псував харчі, улаштовував пастки. Хто то — невідомі зловмисники чи, може, Антипко? Якимсь чином

дізнався про скарб і хоче вижити їх звідси, щоб нічого не знайшли.

Прийшла Асіє, але не з Абдюлем, а з меншою сестричкою, яку звали Халіде. Дівча собі тихенько гралося, копирсаючи паличкою землю біля каменя — то воно садило сад. Асіє сіла біля Наталочки, і несподівано для себе та виклала їй геть усе: і про невідомо чий есемески, і про вчорашню пастку, і про пластуна Северина, який зумів би розплутати загадки, але коли ж то він приїде! Асіє слухала, не зводячи з Наталочки уважних темно-карих очей.

— Чого ти вважаєш, що то була пастка? — спитала вона. — Ти втрапила в неї, бо поверталася навпростець. Якби трималася стежки, нічого не сталося б. — Асіє замовкла, допитливо дивлячись на Наталочку, і раптом додала: — Я вірю твоїм есемескам. Скарб був. Він десь тут захований.

Наталочці аж дух перехопило. Отже, її здогади правильні!

Асіє розповіла про все по порядку. То була коштовність її прабабусі Гульнари, тієї, яку вивезли. Прабабуся походила з роду ювелірів. Ювеліром був її батько, її дід, її прадід — і так багато поколінь. Вони жили в Бахчисараї, — чи Наталочка знає, що таке Бахчисарай? То давня татарська столиця, колись там жив хан. Він дуже цінував своїх майстерних ювелірів, тому подарував їм гору в Бахчисараї, щоб вони на ній селилися та виготовляли знамениті татарські філігранні прикраси. Минали століття, ханів не стало, а ювеліри залишилися, і слава про них сягала аж за море. Та коли прийшла радянська влада, ювелірам заборонили працювати в їхніх майстернях. Вони мали вступати в артілі і жити, як усі радянські люди. Ювеліри не поступалися, найупертіші ховалися в лісі й де-небудь на пеньку виготовляли свою знамениту філігрань. Але дзенькіт молоточків чувся далеко, видаючи, де працював майстер. Працював, поки надворі тепло. А взимку на холоді, під снігом і дощем, у лісі не посидиш. Тому батько Гульнари зібрав сім'ю і втік із Бахчисараю. Оселився в маленькому селі над морем. Сподівався, що там ніхто не знайде ювеліра.

У татар був звичай: коли дівчина виростала, батько справляв їй срібний пояс. То найкоштовніша татарська прикраса, без якої ніяк не обійтися. Без пояса не було в чому на люди вийти. Без пояса ніхто й заміж не брав! Гульнарі дістався пояс, гідний султани: найкраще творіння її батька. Усе своє вміння, усі дідівські таємниці мистецтва філіграні майстер уклав у пояс-шедевр. Це була єдина коштовна річ, яка в нього збереглася. Решту він продав, потратившись на переїзд.

Гульнару посватав рибалка із сусіднього Туаку. Молодята жили тихо-мирно, ростили діток, яких дав Бог. Свій пояс, гідний султани, Гульнара майже не носила, боялася — був недобрий, тривожний час.

А тоді настав той чорний день...

— Сюрґюн? — спитала Наталочка.

— Так, Сюрґюн. Найбільша татарська трагедія.

Із самого ранку енкаведисти, яких наїхало до Криму видимо-невидимо, почали виганяти татар з їхніх домівок. У хату до Гульнари теж увалився енкаведист і звелів негайно збиратися: щоб через п'ятнадцять хвилин була готова!

Куди? Чому? У неї троє малих діток! А чоловік на фронті...

Що взяти із собою? Як блискавка, майнула думка: срібний пояс! Не можна, щоб він пропав.

Прикривши пояс краєм накидки-мароми, Гульнара перебігла вулицю — до сусідки Оксани:

— Будь ласка, сховайте це! Нас, татар, кудись забирають... Передайте моему батькові, якщо його не забрали!

Коли повернулася, застала в хаті іншу сусідку — сварливу Клаву, що обдивлялася каструлі, відставляючи найкращі.

— Що ти робиш, Клаво? — спитала Гульнара, а саму аж холод пройняв, бо зрозуміла, що та робила. — Побійся Бога, Клаво!

— Так все одно ж, — відповіла Клава. — Як не я, розхапають інші. Де та мідна миска, луджена оловом, що я в тебе завжди позичала? Ні в чому варення не вдається краще, ніж у ній. Не псується, не зацукрується, зберігається роками...

— Ти, Клаво, хоч почекала б, поки мене заберуть із хати... На, тримай! — тремтячим голосом мовила Гульнара.

— Ага, щоб іншим дісталось найкраще? Немає дурних! — буркнула Клава, приміряючи жовті черевички Гульнари. То були нові черевички, Гульнара взувала їх на свята. — Тіснуваті, але розносяться.

Світ потемнів Гульнарі в очах; у вухах стояв дивний лункий гул. Хитаючись, наче п'яна, вона похапала діток, котре в чому було. Навіть документів не взяла, забула про них.

Коли влізали в кузов вантажівки, ніжка малої донечки потрапила в щілину між кузовом і відкинутим бортом. Ніжку дитина витягла, а черевичок упав на землю. Так Гульнару й повезли — з напівбосою дитиною.

Та перш ніж вантажівка рушила, сусідка Оксана винесла торбину з харчами:

— Візьми, дітей погодуєш! — гукнула їй, а коли Гульнара нахилилася по торбину, шепнула, що її син уже побіг до батька Гульнари.

То були чесні й добрі люди, ті її сусіди. На чужу коштовність вони не посягнули б. Отже, пояс потрапив сюди, у село над морем. Але чи встиг старий ювелір сховати його? Чи надійно сховав? Чи не забрали коштовність енкаведисти?

Гульнару з дітьми вивезли в Узбекистан. Її батька — на Урал, і там він невдовзі помер. Вони навіть не встигли обмінятися листами.

— Тому я вірю твоїм есемескам, — повторила Асіє. — Хтось щось знає.

Наталочка слухала мов заворожена. Сумна розповідь зворушила її, а все ж десь глибоко-глибоко бриніла щемка радість: скарб є! І вони мусять знайти його, щоб бодай цим відновити справедливість.

— Хіба ви, коли повернулися, не розпитали сусідів про пояс? — поцікавилася Наталочка.

— Нікого з них немає. Їх потім заарештували. У їхній хаті живуть інші люди... У нашій також, — зітхнула Асіє. — У тій, що залишилася в Туаку. Ми збудували собі нову.

Перед ними синіло море. Берег дихав теплом і сумішшю пахощів: кипарису, чебрецю, живиці, полину, сухої трави й ще невідомо чого. Тут було гарне місце, щоб жити.

— Де саме стояла хата твого прапрадідуся-ювеліра? — спитала Наталочка.

Асіє здвигнула худенькими плечима:

— Це знала прабабуся Гульнара, але вона померла до повернення. Прапрадідусь міг заховати пояс не вдома, а наприклад, у винограднику. Тому ці прикмети... Кипарис... Сова й метелик... Це саме те! Ми з Абдюлем так і подумали, що ти щось знаєш. Ми могли б шукати пояс разом... Якщо ти не проти, — Асіє запитливо глянула на Наталочку.

— Звичайно, Асіє! Шукатимемо його разом! Шкода, що немає Северина. Ви ж не заперечуватимете, щоб він, коли приїде, також шукав скарб, якщо ми до того часу не знайдемо? Він пластун, тому вміє розплутувати всілякі загадки.

Асіє не заперечувала, і дівчатка почали складати план пошуків. Насамперед вирішили ще раз оглянути місцину біля кипариса.

Вони спустилися до моря, скупалися, щоб прохолодитися, а тоді піднялися на гребінь із кипарисом. Невеличка Халіде ступала стежкою впевнено й легко, наче гірська кізка. Хороше дівчатко ця Халіде. Не надокучала, до розмови не втручалася, ще й он яка спритна! Видно, звикла до гірських стежок. Й Асіє хороша. З нею легко доходити згоди. Коли приїде Северин, їм буде добре гуртом.

— Он те місце! — показала рукою Наталочка. — Звідти я не могла вибратися. О, і змія є, бачите?

Сіра змія преспокійно грілася під крутосхилом.

— То жовтопузик, — усміхнулася Асіє. — Жовтопузики — не змії, а великі безногі ящірки. Вони не кусають.

Маєш тобі! І пастка — не пастка, і змія — усього лиш ящірка...

— Ти хоч Абдюлеві не кажи, — попросила Наталочка. — І Северинові теж, коли приїде.

— Не хвилюйся, не скажу. Це кримська ящірка, звідки тобі було знати.

За ніч біля кипариса нічого не змінилося. Його тінь покоротшала й лежала вздовж гребеня, але ні в ній, ні навколо не було нічогісінько вартого уваги.

Дівчатка почекали дванадцятої години, щоб подивитися, куди вкаже кипарисова тінь рівно опівдні. Навіть спробували покопати там. Але копалося важко, бо в землі траплялося багато дрібного каміння. Дівчатка навпереміну довбали туристською лопаткою щільний, неподатливий ґрунт, проте ні до чого не докопалися. Скидалося на те, що цю тверду, кам'янисту землю ніхто не порушував, ховаючи скарби.

Повернувшись до моря, діти попрощалися, домовившись продовжити пошуки під вечір, коли спаде спека.

КІНЕЦЬ ОЗНАЙОМЧОГО ФРАГМЕНТУ